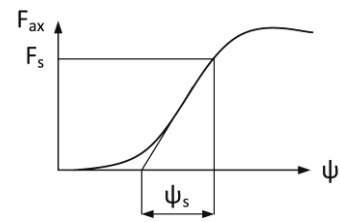

Korrekt skruvförspänning

Teori

Traditionellt drar man en skruv eller mutter för att axialkraften F_{ax} i skruvstammen skall uppnå 85-90% av plasticeringskraften F_s . I moderna skruvförband drar man ofta till fullplasticering, så kallad flytlastdragning. För en 8.8 skruv innebär det en töjning

$$\epsilon_s = \frac{\Delta L}{L} = \frac{\sigma_s}{E} = \frac{640}{210} \cdot 10^{-3} = 0,00305$$

Experiment har visat att $F_{ax}(\psi)$ ser ut som i vidstående figur.

Först sker en elastisk deformation varvid alla spel i fogen sluts. Först därefter växer F_{ax} linjärt till F_s .

Med stelt underlag underskattas vridningsvinkeln ψ eftersom underlaget i ett verkligt förband är elastiskt och komprimeras när skruven sträcks. Vidare deformeras skruvskalle, gängor och mutter.

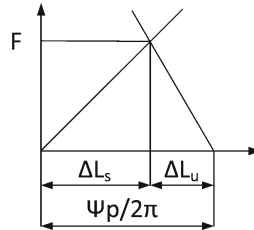
Skruven förlängs ΔL_s och underlaget komprimeras ΔL_u . Dessa förskjutningar åstadkoms av stigningen p och av att skruven och muttern vrids vinkeln ψ . Vi får

$$\psi \frac{p}{2\pi} = \Delta L_s + \Delta L_u$$

Från figuren

$$F = k_s \Delta L_s = k_u \Delta L_u$$

$$\Delta L_u = \frac{k_s}{k_u} \Delta L_s$$

som ger

$$\psi \frac{p}{2\pi} = \Delta L_s + \frac{k_s}{k_u} \Delta L_s = \left(1 + \frac{k_s}{k_u}\right) \Delta L_s, \quad \Delta L = \epsilon L$$

$$\psi_s = \frac{2\pi}{p} \left(1 + \frac{k_s}{k_u}\right) L \epsilon_s$$

Skruven. Det gäller nu att bestämma k_s och k_u . För att få med elasticiteten i skruvskallen, gängade delen i gods eller mutter så väljs $L_s > L$. Tilläggs storlek varierar omvänt progressivt mot L/d och R/d . Ett riktvärde ges i tabellen.

Typ av skalle/mutter:	Sexkant	Insex	Fläns	
Underlag	stål	stål	stål	aluminium
Skalle	0,74d	0,78d	0,82d	1,11d
Gänga (skruv & mutter)	0,67d	0,67d	0,78d	0,78d
Mutter	0,54d	0,54d	0,49d	0,65d
Summa	1,95d	1,99d	2,09d	2,54d

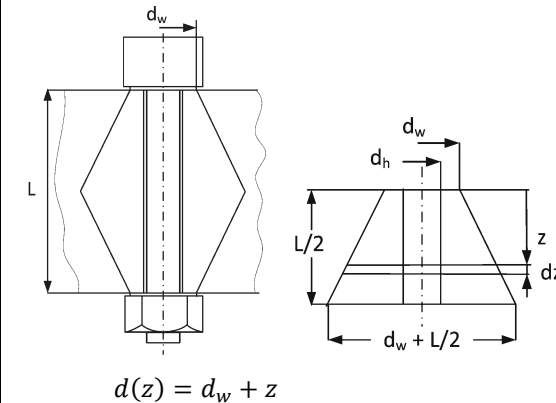
Skruvlängden kan skrivas som den klämda längden L + tillägg för skalle, etc.

$$L_s = L + 1,95d, \text{ för en sexkantskruv med mutter.}$$

$$k_s = \frac{E_s A}{L_s} = \frac{E_s \pi d^2}{4 L_s}$$

Om skruven har olika tvärsnitt över sin längd, så bör man beräkna styvheten k_i för varje längd för sig. Den totala fjäderkonstanten blir $k_s = (\sum k_i^{-1})^{-1}$.

Underlaget kan approximeras med en stympad dubbelkon med ett genomgående hål. Konvinkeln φ är sådan att $\tan \varphi = 0,5$ (Birger-kona). Approximationen ger mycket bra överensstämmelse med FEM-analyser av skruvförband.

$$\text{Skivans area } A(z) = \frac{\pi}{4} (d_w + z)^2$$

$$\text{Styvheten hos en skiva } k_i = \frac{EA_i}{dz}$$

Styvheterna summeras

$$\frac{1}{k'} = \int_0^{L/2} \frac{dz}{EA(z)} = \frac{4}{\pi E} \int_0^{L/2} \frac{dz}{(d_w + z)^2} = \frac{4}{\pi E} \left[\frac{-1}{d_w + z} \right]_0^{L/2} = \frac{4}{\pi E d_w (d_w + L/2)}$$

$$\text{som ger för en stympad kon } k' = \frac{\pi E}{2L} d_w \left(d_w + \frac{L}{2} \right)$$

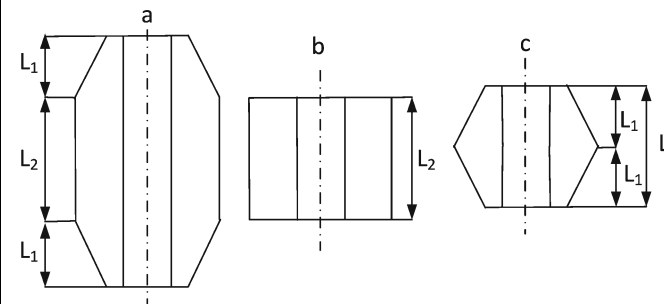
För en dubbelkon fås halva styvheten (seriekopplade styvheter)

$$k = \frac{1}{2} k' = \frac{\pi E}{4L} d_w \left(d_w + \frac{L}{2} \right)$$

Och med avdrag för hålcylindern (parallella styvheter)

$$k_u = \frac{\pi E}{4L} \left[d_w \left(d_w + \frac{L}{2} \right) - d_h^2 \right]$$

Om det inte finns tillräckligt med gods (mindre än $d_w + \frac{L}{2}$) runt skruven, så blir den påkända volymen två stympade koner + en cylinder. Båda med genomgående hål.

$$\text{Här är } k_b = \frac{\pi E}{4L_2} (D_a^2 - d_h^2)$$

$$k_c = \frac{\pi E}{4L} \left(d_w \left(d_w + \frac{L}{2} \right) - d_h^2 \right)$$

Summering ger fjäderkonstanten

$$k_a = \left(\frac{1}{k_b} + \frac{1}{k_c} \right)^{-1}$$

Metod

Anmärkning: Flänsskruvar $d_w = 1,9d$, flänsmuttrar $d_w = 2d$. Sexkanskallar & muttrar $d_w = 1,45$ och $1,6d$ för invändig sexkant.

1. Notera data $p, d_w, L_s, E_s, d, d_h, L, E_u$
2. Är $d_w + \frac{L}{2}$ större än förbandets bredd? Det vill säga, ryms den stympade dubbelkonen inom godsets gränser?
3. Beräkna k_s och k_u

Alternativ till punkt 2 & 3: läs av $\frac{k_s}{k_u}$ i diagrammen 1 eller 2.

4. Beräkna $\psi_s = \frac{2\pi}{p} \left(1 + \frac{k_s}{k_u}\right) L \epsilon_s$ ($\epsilon_s = 0,003$)
5. Vinkeln fås i radianer. Omräkning till sexkanter
6. Drag skruven/muttern för att få bort alla spel
7. Lossa skruven/muttern
8. Drag tills alla spel är borta ("finger tight")
9. Drag "antal sexkanter", m .

$$m = \frac{\psi_s \cdot 180}{60\pi} = \psi_s \frac{3}{\pi}$$

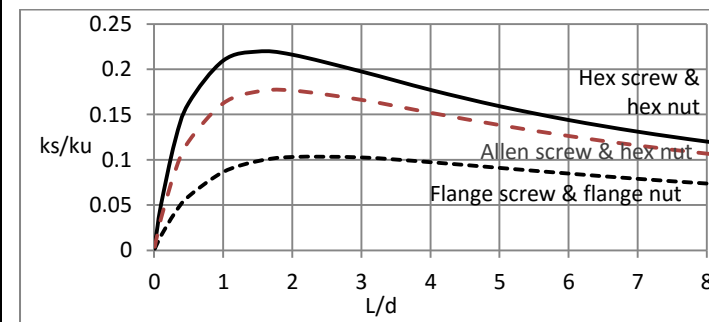
Anmärkning

Vi ser av formeln $\psi_s = \frac{2\pi}{p} \left(1 + \frac{k_s}{k_u}\right) L \epsilon_s$ att den extra vridningen pga underlagets elasticitet, beror av $\frac{k_s}{k_u}$.

Med $d_h = d$, $d_w = \theta d$, $L = nd$, $L_s = L + \xi d$, $d_h = \zeta d$, $E_s = E_u$ fås

$$\frac{k_s}{k_u} = \left[\left(1 + \frac{\xi}{n}\right) \left[\theta \left(\theta + \frac{n}{2} \right) - \zeta^2 \right] \right]^{-1}$$

Faktorn $\frac{k_s}{k_u}$ framgår av nedanstående diagram.

FEM-beräkning

Nedanstående diagram visar FEM-beräkningar av skruvförband för olika L/d och R/d , där R är radien från skruvcentrum till klämda materialets slut. Samma material i alla delar och skruvhålet är $1,1d$. Förhållandena i gängan är mycket komplicerade och har därför förenklats kraftigt.

Diagram 1

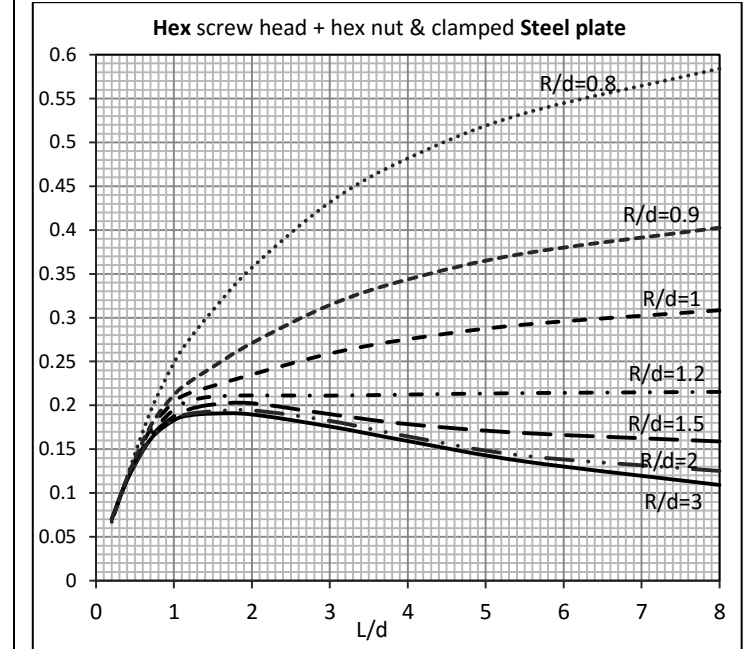
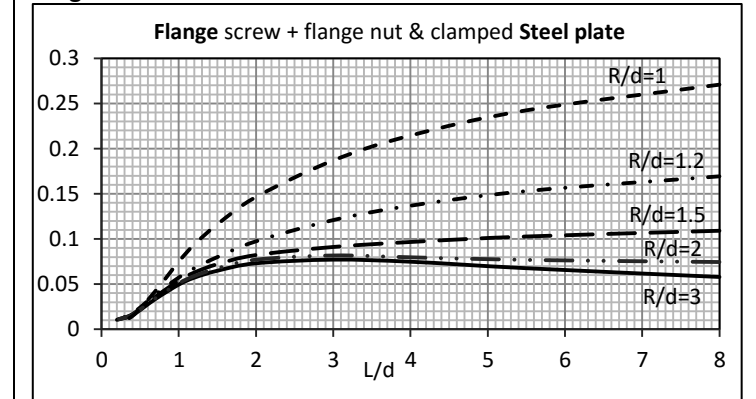

Diagram 2

Kommentarer

Skruv i gods skiljer sig obetydligt från skruv i mutter om L väljs från skalle till första gängan i ingrepp.

Skallen deformeras förvånansvärt mycket. (Om underlagets E -modul minskas, tex Al istället för stål (70 mot 210 GPa), så ökar underlagets deformation kraftigt, k_s/k_u växer, och skallens deformation ökar.)

Skruvstammens diameter kan vara från 3-5% (M6) till 1,7-2,6% (M20) mindre än nominell diameter, beroende på produktionsklass.

Skruvgängan skall vara väl smord vid åtdragning. Helst med fast smörjmedel.